

EESTI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLLI KORD

1. Seaduslik alus

Eesti tõugu hobuste jõudluskontrolli läbiviimise seaduslik alus on ära toodud eesti tõugu hobuste aretus- ja säilitusprogrammis.

2. Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku-, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema geneetilise väärtuse hindamiseks. Jõudluskontrolli organiseerib tegevteenistus koostöös hobuse omanikega.

Jõudluskontrolliandmed on hindamistulemused hobuste ülevaatustel, tulemused ratsaspordi võistlustel, rakendi- ja sõidukatsetel, vabahüpete ja võõrratsaniku testil, üleriigilisel ülevaatustel ja näitustel.

Jõudluskatsed – vastavalt juhendile läbi viidud katsed hobuste võimete väljaselgitamiseks võistlustel, katsetel ja testidel;

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste jõudluskontroll, kuhu kutsutakse hobune tõu- ja hindamiskomisjoni poolt.

3. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord

3.1 Jõudluskontrolli eesmärgid ja alustamise tingimused

Eesti hobuste jõudluskontrolli eesmärk on jõudluskontrolli läbinud hobuste kohta andmete kogumine, töötlemine, aretajatele valikute tegemiseks informatsiooni andmine ning võimalusel aretusväärtuste määramine.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist teostab Eesti Hobusekasvatajate Seltsi poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. Vajadusel kaasatakse eksperte.

3.1.1 Jõudluskontrolli etapid:

3.1.1.1 varsa areng ja üldmulje;

Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.

3.1.1.2 kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;

Kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine toimub vastavalt hobuste hindamise juhendile. Täiendavalt toimub noorhobuste lineaarne hindamine vastavalt lineaarse hindamise juhendile.

3.1.1.3 suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaatustel, võimalusel koos järglaste hindamisega.

3.1.1.4 eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed);

Eesti tõugu hobuste katsed rakendis toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele eesti tõugu hobustele.

3.1.1.5. võõrratsaniku test, vabahüpete test;

Võõrratsaniku test ja vabahüpete test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt juhendile.

3.1.1.6. Ratsaspordivõistlused.

Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi. Soovitavalt järgitakse Eesti Ratsaspordi Liidu (ERL) poolt vastu võetud juhendeid.

3.2 Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

Jõudlusandmete kogumine toimub sünnist kuni 12. eluaastani.

3.2.1 varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;

3.2.2 Kahe kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine;

3.2.3 suguhobuste hindamine – alates kuuendast eluaastast;

Nooremate kui kuue aastaste suguhobuste hindamine toimub vastavalt noorhobuste hindamise juhendile.

3.2.4 eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)- alates kolmandast eluaastast;

3.2.5 võõrratsaniku test (sh vabahüpete test) - alates kolmandast eluaastast;

3.2.6 ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

Vastavad Eesti Ratsaspordi Liidu poolt kehtestatud üldmäärustikule.

Võistluse korraldaja koostab vastava juhendi.

3.3 Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ning registreerimine

Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse eesti tõugu hobuste tõuraamatusse.

Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist. Jõudlusandmete registreerimise aluseks on protokollid ja hobuste hindamise lehed.

Jõudluskatsete algdokumendid kogutakse ja säilitatakse EHSi kontoris.

4. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid on vastavalt eeskirjadele ja juhenditele koostatud hindamislehed:

- Eesti tõugu hobuse hindamise juhend (lisa 1)
- Hobuse hindamisleht (lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (lisa3)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht (lisa 4)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht võõrratsanikule (lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (lisa 7)
- Hobuse sõidu-ja veokatsete eeskiri (lisa 8)
- Hobuse sõidu- ja veokatsete juhend (lisa 9)
- Eesti tõugu hobuse välimiku ja jõudluse lineaarse hindamise juhend (lisa10)
- Eesti tõugu hobuse välimiku ja jõudluse lineaarse hindamise leht (lisa 11)

5. Välimiku- ja jõudlustunnuste geneetiline hindamine

Jõudlustunnuste geneetilise hindamise aluseks on lineaarne hindamine. Lineaarne hindamine toimub vastavalt juhendile.

Lineaarse hindamise käigus kogutavad andmed kantakse lineaarse hindamise lehele. Lineaarse hindamise lehe andmed sisestatakse tõuraamatu andmebaasiga seotud andmetöötlustabelisse. Andmetöötlus võimaldab jõudlusandmete geneetilise hindamist. Eesti tõugu hobuse geneetilise hindamise osas tehakse koostööd Eesti Maaülikooli ja Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli Keskusega.

6. Välimiku hindamise kriteeriumid

Nõuded eesti hobuse tüübile ja välimikule on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmised: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmised (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, külj- ja tagantvaates.

Enne finaalulevaatust viib loomaarst läbi hobuse tervisekontrolli. Hobust, kellel esineb

mõigaslau, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Noor-ja suguhobuste hindamisel ning finaalulevaatustel hinnatakse järgmiseid valikutunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp
- g) hüpe
- h) üldmulje

Galopi ja hüppe hindamine noorhobuste ülevaatusel ei ole kohustuslik. Finaalulevaatusel on galopi ja hüppe hindamine täkkudel kohustuslik. Jõudluskatse loetakse toimunuks, kui on hinnatud vähemalt tunnused: tüüp, kehaehitus, jalad, üldmulje.

Finaalulevaatusel ei hinnata hobuseid lineaarselt.

Lineaarne hindamine ja 10-punkti süsteemis tunnuste hindamine võetakse kasutusele paralleelselt. Lineaarne hindamine on aretajale informatiivsem, kuna on esitatud 46 üksikutunnust, mida hinnatakse -2...+2 skaalal.

Lineaarset hindamist viib läbi üks hindaja (klassifikaator), kellel peab olema erialane kõrgharidus ning pikaajaline kogemus hobuste hindamisel. Lineaarsel hindamisel hinnatakse peamiselt 2-6 aastaseid hobuseid. Lineaarsel hindamisel on tunnused kantud lineaarse hindamise lehele.

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsanikuga:

- 1. samm
- 2. traav
- 3. galopp
- 4. hüpe
- 5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

- 1. galopp
- 2. hüppevõime
- 3. hüppestiil
- 4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnete sõnalised väljendused on:

10 = suurepärane

- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

7. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemine, säilitamise ja kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus koostöös tõu- ja hindamiskomisjoniga.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. hobuse pass
2. hindamislehed
3. jõudluskatsete protokollid

Andmeid säilitatakse vastavalt seaduses ettenähtud korrale. Andmed on kättesaadavad EHSi kontoris, kodulehel www.ehs.ee ja aastaraamatus. Lineaarse hindamise andmed avaldatakse koostöös andmetöötlejaga kord aastas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides ning peale jõudluskatseteid Seltsi kodulehel www.ehs.ee ja EHS aastaraamatus.

Jõudluskatsete andmed kantakse omaniku soovil hobuse passi.

8. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid

Praktilised jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid viiakse läbi hobuste hindamistel hindamiskomisjoni liikme poolt. Jõudlusandmete kogumise koolitusi viiakse läbi koostöös Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Eesti Maaülikooliga.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti tõugu hobuse aretus- ja säilitusprogrammist, koolituse programm ning kestvus otsustatakse koolitaja poolt.